

[Margrete Auken]

Jeg skal undlade at kommentere ministerens bemærkning om vor saglighed og gå lige til det, jeg vil sige.

I en artikel i Lemvig Folkeblad skriver formanden for Thyborøn Havns Fiskeriforening, Kaj Rosenkvist, at Cheminova efter hans mening aldrig har haft noget depot, hverken her eller i Måløv, hvor de har overholdt loven, hverken med hensyn til, hvad de har lagt i depoterne, eller med hensyn til tidsintervallerne, som tilladelserne indeholdt. Meget tyder på, at Kaj Rosenkvist har ret.

At undersøge Cheminovas forureningshistorie er som at være med i en kriminalsag. Lad os begynde med Måløv. Der blev fabrikken tvunget væk fra. To henstillinger sad de overhørig. Ved den tredje, hvor de flyttede til Harboør Tange, fik de en bøde på 10.000 kr. Det var meget i 1953. At de blev tvunget væk, skyldtes ikke angsten for det menneskelige miljø, men at fiskene i Roskilde Fjord var begyndt at smage, som når man er til tandlæge, af klorfenol. Det var fiskerifolk, der gik i gang og udviste handlekraft. At der under fabrikken lå mange tønder gift, vidste ingen; det kom frem for nylig. Nu er vigtige drikkevandsboringer i Københavnsområdet lukkede. Årligt pumpedes der 200.000 m³ forgiftet grundvand op dér.

Så kom virksomheden til Harboør, først ved siden af Rønland og siden, da det var lykkedes at fordrive det lille samfund på halvøen, rykkede de ind på selve Rønland. Fremdeles gør de, som det passer dem. En mængde affald er gravet ned på fabriksgrunden dér. Da de omsider fik tilladelsen til at bruge depotet ved hofde 42, overskred de tilladelsen med 2 år. Om de også har overskredet, hvad der måtte komme i depotet, er lidt vanskeligt at gennemskue. Hvor gjorde de egentlig af affaldet fra 1962 til 1965 eller måske først 1966? Det ligger såmænd gravet ned på Rønland og siver. Så kom der påbud om lukkede, tætte beholdere til midlertidig deponering. Hele skidtet ligger der endnu. Omkring disse beholdere er der i 1975 etableret et dræn, naturligvis uden myndighedernes indblanding. Hvorfor? Selvfølgelig fordi der er tæring i beholderne: giften siver ud i Limfjorden. Nu er de sågar ved at gøre foranstaltninger til at vende grundvandsstrømmen derude, angiveligt for at få fred for fiskerne. Det er store foranstaltninger, hvis der ikke er alvorligere ting på spil.

Freden med fiskerne plejer ikke at være et særlig alvorligt mål for dem.

Hvornår er det i øvrigt blevet lovligt at forurene grundvand i Danmark? På Rønland ligger meget giftigt affald: direktøren siger ca. 20.000 t; alle andre hævder, at 50.000 t knap kan gøre det. Her er altså tale om 3 giftdepoter, det ene større end det andet, nemlig 1: hofdedepotet, 2: den gamle fabriksgrund. Det er de to, regeringen lykkeligtvis har besluttet at gribe ind over for, men glem ikke det tredje og største: Rønland ude i Nissum Bredning. Og så har fabrikkens spildevand ikke været nævnt. O. k., de har tilladelse til at lede ud i Vesterhavet, men ikke til at skade fisk og fugle: jævnlig ligger der døde fisk og fugle ved strandbredden.

Men hvad værre er, i hvert fald halvdelen af spildevandet vandrer med strømmen ind i Limfjorden, så man næsten lige så godt kunne hælde det direkte ud. Ifølge lokale fiskere er Cheminovas spildevand så giftigt, at tager man en spand ude ved udløbet i Vesterhavet og hælder den over sine fisk, så dør de. Ingen ved rigtig noget om luftforureningen fra Cheminova.

Alt dette er dagligdagen på virksomheden, og den bliver jo ikke mere pyntelig, når man ser, hvordan virksomheden kører charme-kampagne over for befolkningen med pjecer, der balancerer så meget på kanten af sandheden, at ikke engang vestjysk tilbageholdenhed forhindrer, at ordet løgn optræder.

Men til det daglige kommer så de større forurenings-skandaler; her skal bare nævnes den store fugle- og fiskedød fra 1978, hvor der pludselig vælter meget mere ud. Det eneste, der ikke siver, er oplysninger fra Cheminova. Altså gamle skader, nye skader, tavshed, fordrejning. »Kriminova« er nogen begyndt at kalde virksomheden.

Fisk dør, fugle dør. Er der ingen, der gør noget ved det? Jo, fiskere og andet lokalfolk. Men hvordan går det, når de henvender sig til de ansvarlige myndigheder? At læse om sagsbehandlingen fra disse ansvarliges side er en næsten endnu mere giftig affære end selve giften. Det er snart ikke til at finde et eneste eksempel på, at myndighederne har optrådt myndigt over for fabrikken. Man dysser ned og gemmer væk og sylter, så det var til at græde over, hvis man kunne for grin.

Sagerne er mangfoldige, men lad mig nævne et par af de større episoder. I 1963-64 er